

BUDA-PESTA

29 Augustu. st. v.

10 Septemvre. st. n.

Va esi duminec'a.

Redact. : strad'a Havasnr. 1.

Nr. 35.

ANULU XII.

1876.

Pretulu pe unu anu 10 fl.

Pe 1/2 de anu 5 fl. ; pe 1/4 de anu 2 fl. 70 cr.

Pentru Romani'a 2 galbeni

Romanulu in poesí'a sa poporala.

(Studiu a supra tuturoru ramiloru poesíei poporale romane.)

Momente psihologice. *)

III. Preliminarie; virtutile cardinale ale Romaniloru antichi.

E stravechiu si — dupa cum ne invétia istori'a si esperintia — de una etate cu in-sa-si omenimea acelu adevéru, cumca spiritulu, in-susirile sufletesci facu pe omu omu. Estu adevéru nerestornabilu stà despre individi singuriti intocmai, precum sensulu lui se póte estinde la poporatiuni intregi. Elu are nu numai astadi, in dílele nóstre ale luminàrii si civilizatiunii, valóre deplina, ci avù mai multa o mai putina si baremi relativa cu impregiurà-rile de totu soiulu chiar si in nóptea aceloru timpuri de decadintia si ignorantia grósa, candu in societate domniá dreptulu celui mai tare, dreptulu pumnului. Totu-de-una s'a pretinsu óre-care superioritate spirituala, óre-care istetime macaru relativu mai mare, va sè dica vre-una insustre spirituala mai eminente, pentru cá fia individulu, fia gíntea sè ajunga intru una privintia ori alt'a superiori altor'a.

De acea cu dreptu cuventu se pune mare

pondu in sferele si referintiele desvoltàrii omenesci pe studiarea psihologica atátu a individiloru, cátu si a popóreloru, cá pe un'a, ce ne descopere mai siguru interiórele, asiá — dícèndu ficatulu si renichii loru, ce ne revelé-dia motorii cei mai ascunsi si cum se díce primo primi ai tuturoru miscamintelor loru culturale si sociale. Vechiulu si totusi purure noulu „mens, spiritus agitat molem“ e in atari studie punctulu de manecare.

Inse unde si pe care terimu de manifestatiune a spiritului omenescu sè ne incumetàmu noi a intreprinde in modu mai securu studiarea psihologica, cu alte? cuvinte studiarea caracterului unui poporu intregu? Unde aiure, decátu pe terimulu poesíei lui poporale? Poesí'a e limb'a fantasíei, graiu procesu din fantasía si indreptatu catra fantasí'a lectoriului ori ascultatoriului; e espressionea stàrii simtiemintelor infocate, a stàrii anormale a spiritului. Apoi scimu, cà omulu, fíntia misteriósa ce e, numai in asiá stare anormala produsa prin pasiunile infocate se indatina a-si deschide incuiatorile animei si a ne lasá sè privimuna una clipita in internulu seu; intocmai

*) Momentele psihologice din poesí'a nóstra poporala, prelese la adunarea gen. de estu-timpu a „Asociatiunii rom. transilv. p. literat. si cultur'a poporului rom.“, forma cu momentele *istorico-mi'ologice* si *limbistice* impreuna trei capete ale tractatului intregu.

precum marea numai sbiciulata de orcane ne aréta stancela si alalte obiecte coperite alta-data de liniscitele sale unde.

Consecinti'a acestei e cu respectu la tem'a nóstra acelu meritu, ce-lu are poesi'a poporala peste cea de salonu si peste alti rami literari, cà intr'ins'a totulu e realitate. Intr'ins'a simtiementulu e aievea simtiementu, gustulu gustu, moral'a morala scl., dupa cum le posiede si pricepe aceste poporulu respectivu. Si pentru ce óre? Pentru cà poporulu nu e, cá sè graimu asiá, poetu de profesiune, ci de oca-siune. Elu canta atunce si numai atunce, candu starea emotiunata a sufletului seu, candu fluctele simtiriloru sale agitate de venturile favorabile ori adverse ale sortii lu-constringu aieve a-si le reversá in vre-unu cantecu. Dreptu ce atari poeme sunt de regula copi'a cea mai genuina si mai fidela, portretulu fotograficu alu internului seu : alu simtiemintelor si dorintelor, aplecàrilor si aspiràrilor ce nutresce, acca ce a fostu elu, ce este, ce póte fi, scurtu alu caractrului acelu poporu.

Amesuratu acestei pe candu ne incumetàm a desemná caractrulu poporului nostru romanescu, dupa cum ni se infatisiédia elu in poesi'a sa poporala, urmandu esemplulu si metodulu maestriloru in artea picturei, ne cauta sè facemu inainte de tóte contur'a aceluia din traseturele sale generale. Dara cari sunt aceste traseture generale si principale ale caractrului romanu dacianu? La acésta intrebare fia-ne iertatu a respunde cu o reprivere la caractrulu mariloru strabuni, alu Romaniloru celoru vechi. Acést'a nu numai pentru cà chiar si proverbiulu scosu din esperinti'a de tóte dilele tine, cà „asci'a nu sare departe de taiatoriu“ si „póm'a nu cade departe de pomu“, ci si pentru cà e lege nestramutata in natura, in cea ratiunala cá si in cea neanimata, dupa care calitãtile bune ori rele, inca si cele produse prin cutare si cutare soiu de cultura, se propaga de la parinti la urmasi pana in cele mai departate generatiuni, încãtu adese ori diecenie, ba la poporatiuni intregi nici sute si mii de ani nu-su de ajunsu sè intunece si sè stérgea de totu tipulu stramosiloru in strane-poti.

„Fortes creantur fortibus et bonis.
Est in juvenis, est in equis patrum
Virtus; neque inbellem feroces
Progenerant aquilae columbam. 1)

Acvile, vulturi superbi au fostu cu ade-

veratu strabunii, cu alu caroru nume gloriosu ne mundrimu! Aripele loru potenti umbriá tóta lumea cunoscuta pe atunce. Ochii mintii loru ageri cá ai vulturului privitoriu in sóre cautá in tóte lucrurile si intreprinderile la cele ceresci, convinsi fiindu dinsii, cà religiositate e legatur'a cea mai poterósa a unei societãti, fundamentulu celu mai solidu alu prosperãrii ei. Fiic'a legitima a acestei crá pudórea, castitatea, moravurile caste si curate in familia, in acestu statu in miniatura, ceea ce conditiunédia bun'a ordine in corporatiunea familielorú seu societate. Inse acésta buna ordine cum s'ar si puté intipuí fara frugalitate, adeca fara'o intielépta precumpenire a celoru de lipsa pentru traiulu vietii, fara crutiare in imbracamentu, mancare, beutura si petrecere si in tóte câte-su legate cu aceste? Éra apoi urmarea firésca a tuturoru acestora care fu, care trebui sè fia? Acca, cà unu poporu cu credintia firma in Ddieii sei, prefinitoriu de fericirile gustate in familia si la vét'r'a parintésca, multiamitu încãtu pentru traiulu vietii cu putine si prin urmare preparatu si dedatu a suportá ori-ce strapatic si greutãti, unu atare poporu purtà sabi'a invingátoria in tóte partile lumii; ori unde se arétá „sabi'a romana fulgerá omorú“, càci legiunile poporului romanu, dupa marturirea scrúitoriloru, 1) erá pe campulu luptei si decãtu Alpii mai nemiscate. Cu unu cuventu : religiositatea, pudórea, frugalitatea si virtutea belica erá cele patru virtuti cardinale ale Romaniloru vechi si formá trasurile principale in caractrulu lorú. 2)

Sè se reafle óre aceste traseture cardinale, impreuna cu ramurelii lorú buni si — precumnici se póte altminte — si unii rei, in caractrulu descendintiloru asiá de indepartati, alu Romaniloru daciani? Sè cercetàm „sine ira et studio“ si sè vedemu!

IV. Religiositatea in caractrulu Romanulu, sarcasmalu si superstitiunile lui.

„A Jove principium, ei opus desinat“ 3) erá dical'a Romaniloru celoru vechi. Si au nu dice totu asiá si Romanulu modernu, cumca „totu inceputulu bunu e de la Ddieu?“ Nu-si incepte elu intru' religiositatea si pietatea animei sale ori-ce ocupatiuni ale vietii cu suspi-

1) *Theod. Mommsen* Röm. Geschichte, part. III. pg. 263.

2) *Dr. Guil. Corssen* Origines poesis Romanae, Berolini 1846, pg. 7.

3) *Vergilius* Eclog. IV.

1) *Horatius* Odaz lib. IV. ode VI.

riulu „Dómne ajuta“ séu „Dieu ajute“, ¹⁾ si nu si le termina totu-de-una cu „multiamescu-ti Dómne, cà m'ai ajutatú?“ Nu lucra óre asemenea si eroii cantececeloru betranesci rom., unu Romanu Grue Grozovanu si altii, candu si-facu semnulu mantuintiei crestine inainte de a se aruncá in dusmani „cá unu ventu inviforatu intr'unu lanu de gráu curatu“ cum se exprima balad'a? ²⁾ Nu ascriu ei succesulu luptei loru mai pe susu de toti si de tóte fiintiei supreme, in onórea carei cu anima multiamitória dedica plénulu séu spoliele luate de la inimici, duré-dia monasterie cu scopuri diverse de binefacere, redica templuri maretie, cá totu atâte monumente ale bravurei si pietátii infratite in Romanu?

Dá, cá unu margaritariu pretiosu in sinulu aduncu alu marei, asiá diace depusa in fibrele animei Romanului profund'a religiositate innascuta; si precum din anima sangele procede si cercula in corpulu intregu, intocmai petrunde acésta virtute cerésca intrég'a lui fiintia. Éra asta religiositate a lui nu e furata si desiérta, nu e numai spoitura esterna, numai arama sunatória, ci ea se manifesta prin frupte de umanitate si lu-stramura a dá la tóta oca-siunea ceea ce e a lui Ddieu lui Ddieu. ce e a de aprópelui de-aprópelui. Persónele figurátorie in poesiele sale tinu, cà se pecatuescu plugarindu in di de serbatóre; ³⁾ se adópera a-si grigi sufletulu; ⁴⁾ se gatescu de mórte, impacandu-se cu Ddieu, ⁵⁾ cá „sè nu aiba mórte de paganu, ci mórte de Romanu;“ ⁶⁾ sunt cu reverintia si supunere catra voi'a parintiloru, alu caroru blastemu rostitu a supra baiatiloru neascultatori se prinde, incátu p. e. nesdravenulu Gruí'a in urm'a unui atare blastemu nu mai póte rumpe funea cea gróza de metasa, cu carea e legatu; ⁷⁾ dau onórea ultima celoru repausati, astrucandu-le corpurile, cari a-le depune spre repausulu eternu fara preotu si fara ceremoniele relegei o considera de cea mai grea pedépsa si desonóre totodata. ⁸⁾ Elu atát'a tine la curati'a adeverata, sincera, angerésca a sufletului, cátu nici pe modelulu frumsetiei creatu de fantasí'a lui, pe Ilén'a Cosantén'a,

¹⁾ Invocare usitata in Romani'a mica, alesu fe-meiloru, candu dinsele se apuca de tiesutu.

²⁾ V. Alesandri Poes. pop. a Rom., pg. 79; cfr. Marienescu Balade, pg. 103.

^{3—6)} V. Alesandri Poes. pop. a Rom., pg. 181, 90, 78, 204.

⁷⁾ Marienescu Balade, Pest'a 1859, pg. 83; cfr. pag. 8.

⁸⁾ Alesandri o. c., pg. 138, 27.

nu si-o póte intipuí aieve frumósa, decátu avendu „suffletielu fara prihana“ séu macula, ba nici pe sórele luminatu, decátu avendu „trupusioru fara pecate.“ ¹⁾

Si cu tóte aceste este óre religiositatea romanésca unu bigotismu stupedu si oscuru, o credintia órba fara ratiune si lumina? Nici decum. Religiositatea Romanului e mai totu-de-una purtata de cele mai adunce reflexiuni a supra lumei, a Creatoriului ei si a tuturoru lucruriloru dintr'ins'a, a supra omului si a referintieloru morale si sociale dintre ómeni. Dupa credinti'a lui fapt'a rea si-are de comunu urmárele sale rele si pedéps'a sa inca pe acestu pamentu,

„. . . cà peccatulu
Si-urméza vinovatulu,
Si in lume ori-ce fapta
Are plata si respata;“ ²⁾

pentru acea despre unu omu picatu in necasuri dice, cà „peccatulu lui l'a impinsu in ele“, cá adeca sè-si íee pedepsirea meritata. Mórtea i este „o mundra craésa, a lumei mirésa.“ ³⁾ Ce sublime icóna poetica si filosofica totu-odata! Càci in adeveru au nu toti ómenii, ba tóte fiintiele se logodescu cu mórtea indata la venirea loru pe lume? Dreptu acésta fire trecutória, vanitate si neconstantia a lucruriloru lumesci eschiana cantecculu, „cà in lume cine scie, de adi pe mani ce-o sè mai fia?“ ⁴⁾ Dreptu acés-t'a tine elu, Romanulu, despre averile mari,

„Cà averile de frunte
Sunt cá unu isvoru de munte :
Astadi cure si innéca,
Mane scade si-apoi séca . . .
De ai turme mari de oi,
Ai si turme de nevoi;
Cà pe unde-su turme blandi,
Sunt si lupi mereu flamendi.“ ⁵⁾

Gemendu sub jugulu opresiuniloru si impilá-riloru seculare, elu se consóla prochiemandu sub egidea religiunii libertatea si egalitatea tuturoru ómeniloru, candu in colind'a „Vidr'a“ Stoianu Sioimulu replica Paunasiului codri-loru : „dór pamentulu nu-i alu teu, nici alu teu nu-i nici alu meu, ci-i totu a lui Ddieu;“ ⁶⁾ si candu, precum ingeniosu oserba Gerando, ⁷⁾ pictoriulu esitu din sinulu poporului nostru in cele mai multe biserici de ale nóstre zugra-vesce mórtea intru asemenea ducundu pe unu imperatu, unu boiaru, unu preotu, cá si pe unu tieranu. Apoi in legatura cu tóte aceste

¹⁾ Alesandri o. c., pg. 138, 27.

^{2—6)} V. Alesandri o. c., pg. 208, 2, 180, 41, 99.

⁷⁾ A. de Gerando La Transilvanie et ses habi-tants, Paris 1845, t. I. 321.

cine nu recunósce de drépta profund'a lui oserbare filosofico-crestina, cà „Üngurulu e falsu, nu este primejdiosu“,¹⁾ cum si totu asemenea oserbatiune, ce o face sioimului flórea fagului, dicundu : „cà lumea-i incapetória pentru o pasere si-o flóre;“²⁾ oserbatiunea despre ager'a petrunde a ochiloru femeiesci, candu de Vidr'a dice, cà „ochii-i catá barbatesce si petrundea femeiesce;“³⁾ oserbatiunea despre magic'a influentia a muierii a supra destineloru omenesci, de óra-ce „graiulu dulce de muiere vérsa in sufletu mangaiere, si-i dà omului putere, cá sè faca totu pe vrere“,⁴⁾ si alte asemeni? Tacemu de sarcasmulu, cu care spiritulu lui desceptu, mintea lui agera de la natura⁵⁾ e dotata intocmai cá alu Italiloru vechi,⁶⁾ care sarcasmu si-face ventu in pré desele numiri satirice si batjocuróse, ce dà persóneloru, in oserbatiunile ironico-glumeticie, ce face cu indemanare despre tóte lucrurile si referentiele p. e. in balade, cà „multi Tataři stá impregiuru, cu ochi mici cá ochi de ciuru“,⁷⁾ cà Ghiemisiu „de si e mare câtu unu ghiemu, Turcii toti de elu sè temu“,⁸⁾ cà Statu-cotu din naratiunea mitica „e unu omu câtu schiopulu, barb'a câtu cotulu si ambla calare pe unu iepure“, cà monaculu fara vocatiune „se inchina pe la icóne, cu ochii pe la cocóne, si cetesce întórce la file, cu ochii pe la copile, unde vede o féta mare, ras'a i tremura in opinare“,⁹⁾ scl. Cu adeveratu tóte aceste ne paru a nu semená nici câtu

¹⁾ *Alesandri* o. c., pg. 64. Óre nu acésta-si oserbatiune dede origine disei „Stefanu cu fumurile“, cum numesce Romanulu pena in diu'a de adi aniversari'a di festiva a stlui Stefanu, primulu rege alu Ungariei?

²⁾ ¹⁾ *Alesandri* Poes. pop. ale Rom., pag. 31, 98, 243.

³⁾ *Guil. Hoffmann* Beschreibung der Erde, pag. 3074 : „Aus dem walachischen Volke entwickeln sich Köpfe, die classisch sind und als Modelle benützt werden könnten; Köpfe, die auch im Inneren das bergen, was ihr Ausseres andeutet; denn schnellere Fassungsgabe, offener Verstand und grössern Scharfsinn, verbunden mit Gewandheit des Benehmens, wie mitunter der gemeinste Wallache zeigt, findet man nirgends. Dies Volk, vereint und zur höchsten Civilisation herangebildet, wäre geeignet an der Spitze der geistigen Cultur der Menschheit zu stehen. Und um dies voll zu machen, ist auch seine Sprache so wohlklingend und reich, dass sie sich für das gebildetste Volk der Erde besonders eignen würde.“ *Fényes E.* Magyarorsz. statistik., Pest 1842, t. I. pg. 77 : „Az oláh igen jószívű, vendégszerető, szép, természetes észtehetséggel bíró stb.“ *Köváry L.* Erdélyorsz. statistik., Kolozsv. 1847, pg. 189.

⁴⁾ *Corssen* o. c., pg. 6.

⁵⁾ *Alesandri* o. c., pg. 77.

⁶⁾ *Acolosi* pg. 129.

⁷⁾ *Acolosi* pg. 129.

e negru sub unghia cu bigotismulu religiunariu, cu credinti'a orba neratiunala.

„Dara superstitiunile, ne voru obiectá unii, nuorulu de superstitiuni, ce plana preste viéti'a Romanului incependu de la léganu pana la mormentu? Ce parte au aceste cu adeverat'a religiositate?“ La acésta obiectiune respundemu si noi cu întrebarea. Unde e pe sub sóre acelu omu, fire-ar inca pe atátu de geniale, eruditu si civilisatu, carele sè nu aiba greurusii sei de superstitiune, de câtu de pucina superstitiune, parte supta deodata cu laptele mamescu, parte implantata in fraged'a-i anima de odata cu educatiunea? Si câtu de usioru lucru e acésta implantare! Cà-ci cu totu progresulu nostru in sciintie si cunoscentie, au nu remanu totusi numeróse fenomene din natura coperite si ascunse ochiloru nostri dóra pentru totdeuna cu unu velu misteriosu neperetrabilu, facia de cari, in legatura cu conscierea finitátii omenesci, cu alipirea-ne de viétia si cu simtiulu nemuririi sufletului, spiritulu nostru se pierde adese in ghiciture si divinári, une-ori cari de cari mai bizare?

Cu atátu mai putínu ne putemu uimí si impedecá de credintiele desierte, de cari e detienutu unu poporu intregu, masele unui poporu; alesu déca acele credintie, cá si la poporulu romanescu, se aréta si documenta a fi ereditate stramosiéscá. Da, poporulu Italiei antice, cu a carui paternitate ne gloriámu, inca fu din cele mai superstitióse popóra, ce cunosce istori'a. Incantatoriulu pamentu clasicu alu Italiei ni se aréta pe atunce cá si mai tardiu fórte fertilu in minuni de ale credintiei desierte, nutrite de o fantasía vivace meridionale. Locuitoriloru ei le erá óresicum propria contemplatiunea superstitiósa a evenemintelorlu din natura : ¹⁾ in murmurulu undelorlu cristaline ale riului, in susurulu stérnitulu de frundiele arboriloru selbei, in suffulu Zefirului linu cá si in impetosulu frémetu alu orcanelorlu, in aeru si in ape, in ceriu si pe pamentu, pretotunde vedea dinsii puteri secrete, Nimfe si Silfide si diei, alu caroru numeru erá dieci de mii, erá câtu frundia si érba, si pe cari se adoperá a-i imblandí cu diverse ceremonie, cu cantece si descantece : descantece contra grandinei, contr'a paliturei holdelorlu, contra tetiunelui din aceste, contra variiloru morbi, si alte asemeni, din cari ne si pastrara vre dóue trei esemple Catone si Varone in scrierile loru. ²⁾

¹⁾ *Dr. Guil. Corssen* o. c., pg. 6.

²⁾ *Cato* R. R. 160; *Varro* de re rust. I, 2.

In tóte aceste Romanulu dacianu tine si de-
prinde óresicum o a dóua religiune a sa. Si
cum nu, candu Romanulu fantasí'a vivace aus-
trala, natur'a colerico-sanginica italiana nu o
aduse cu sine si nu o straplantà in cutari stepe
omoritórie de imaginatiune, ci dintr'o patria
plina de frumsetie de ale naturei intr'alt'a nu
mai putinu romantica, de-intr'o gradina a
Europei in alt'a, si asiá — dicëndu din Edenu
in raiulu pamentescu?! Apoi cine nu scíe, in
ce mesura depende omulu de la impregiurimea
sa fisica cá si de altu soiu?

Departe sè fia de noi, a vré prin aceste sè
ne facemu avocati eroriloru si stravagantielor
superstitiunii. Vlastarietele, ecescentiele ei stri-
cacióse le condamna totu omulu cu mintea sa-
netósa, le condemnàmu si noi. Sè nu se uite
inse in acela-si timpu, cà ele la poporulu ro-
manescu sunt mai in totalitatea loru relichie
milenarie ale unei religiuni nationale, religiuni,
carea originea natiunii respective, ba si a sin-
guriteloru familie mai de frunte o reducea la
diei, in urmarea acesteia natiunii i asigurá ne-
murire („imperium his sine fine dedit“, ¹⁾ ne-
murire prin protectiune perpetua si cea mai
potente pe lume, pentru cà protectiune divina,
si peste totu se pefecese in suculu si sangele
acestei. Din aste consideratiuni ele, supersti-
tiunile poporului nostru, merita judecata si
sententiare mai indulgenta; mai vèrtosu dupa
ce acele productiunea fructelor mantuitórie
ale unei doctrine religiuariie mai pure, cum e
cea crestina, in sine si de sine mai delocu nu,
sèu fòrte putinu le impedecà.

(Va urmá)

Dr. Grigoriu Silasi.

Fulgerulu lui Joe.

Candu Joe cá rege din tronu-i innaltu
In lumea intréga cu grige-a cantatu,
Nimica n'avuse in lume sè véda
Decátu ce románulu cuprinse cu spada.

Si dóra elu astadi cu fati'a s'a 'ntorsu?
Si numele nostru i e uriciosu?
In cugete triste pornii de departe
Pe calu-mi cu aripi sosii la cetate.

Cetatea lui Joe-i cu muri peste tieri
Si 'n patru pregiururi cu punti peste mări,
Cu turnuri de stele, de luna si sóre,
E curte cerésca eternu lucitóre!

Mercuriu me duse curendu in salonu,
Salutu c'umilintia pe Joe in tronu;

¹⁾ Vergilius Aneid. lib. III.

Dar tremuru de gróza càci fruntea 'ncretiesce,
Si man'a cu fulgeru maniosu o clintesce,

Si greu se restesce: „Ce ventu te-a adusu?
Incóci càti pornira cu toti s'au repusu!“
„Eu am o 'ntrebare, si dreptu de mi-ai spune,
Romanu-ti fusese poporulu din lume —

Cu daru de virtute, de tine 'nnaltiatu,
Si adi tí-i pe voia a fi dimicatu?“
Èr Joe respunse: „O buna ursita
I dasem, — si sórtea-ce-si face-o merita!

Cá dieulu natiunii i fui parasitu
De vécuri carunte elu nu mi-a jertfitu!
Dar totusi tu cere ce vrei de la mine,
Cá dóra-i potu face si astadi vr'unu bine!

„Eh! Joe! odata cu fulgeru tunai,
Dusmani de ai Romei de-a-i stinge-ajutai,
Si adi su-multime, — dar fà-mi bucuria
De numai pe-o diua dà-mi fulgerulu mie!“

Si Joe zimbesce 'n bataia de jocu:
„Sè-ti fia pe voia, primesce-lu de locu!“
Punu man'a pe fulgeru, dar nici cà se misca
Èr dieii in hohotu se ridu si redica.

Eu cercu mai odata cu voia de smeiu,
Si fulgerulu fuse pe umerulu meu,
Càci Joe mi-dede din marea-i putere, —
Èr dieii 'nlemnira la asta vedere!

Si dandu multiemita cu grab'a esii
Pe calu-mi cu aripi cá gândulu pornii,
Pe calea far' urme prin lumea intréga
Si dorulu me duse la Marea cea négra.

Privitu-am din aeru la nordu spre Carpati
L'amédiadi Balcanulu cu muntii sei nalti,
Necasulu in peptu-mi turbá cá o mare,
Mani'a, cá-o lava ce curge 'n flamare.

Punu man'a pe fulgeru, si candu l'am 'nvertitu
S'aprinsera nuorii si multu am tresnitu,
Si tunetu si fulgeru cadeau cá blastemulu,
Si 'n grea vijeliá peria totu dusmanulu!

Aflandu in pecate si frati de cei rei,
Ai natiei mele dusmani mai misiei, —
Turbatulu meu fulgeru nu vrú sè s'opresc'a
Pan' tiér'a de rele sè mi-o curatiésca.

Si nuorii perira, seninu se facù,
Unu populu si-o tiéra, de nou se 'ncepù,
Virtutea, tari'a la elu inflorira,
Romanii, prin fapte de nou se marira!

Si fulgerulu grósnicu l'am dusu indereptu,
Purtandu multiemita 'n blanditululu meu peptu,
Èr Joe-mi graise: „Virtute si-unire,
Si-atuncea natiunea nu cade 'n perire!“

Voiosu si cu graba spre casa am plecatu,
Dar calulu m'asvêrle, departe a sburatu,
Eu cadu spre afundime, nimicu me opresce —
Noroculu, că spaim'a — din visu me trediesce!
Febr. 1876.

At. M. Marienescu.

RANELE NATIUNII.

— Romanu, de IOSIFU VULCANU. —

(Urmare.)

— Si.

— E bine, atunce voi aretá sciinti'a mea.

Pista dete ordinu, si servitoriulu aduse pe mésa mai multe butelii de vinu si altele cu apa acra.

Ochii vestitului advocatu straluciau de bucuria. Elu apucà numai decátu in o mana o butelia de vinu si in alt'a o sticla cu apa acra, si-inchinà capulu inapoi, si-desehise gur'a, tinù atátu vinulu câtu si ap'a acra spre gura, scurgându amendoue intr'ins'a.

Ceialalti se uitau la elu cá la o minune, vedindu cum cuprinsulu ambeloru sticle se desiérta incetisioru, curgându-i josu pe gátu, fara cá dinsulu se inghita celu putinu odata.

Candu apoi nu mai fu ce sè curga, dinsulu luà ambele sticle, le intórse cu fundulu in susu, cá sè arete tuturora, cá nu mai este nimica in ele. Si dupa ce toti se convinsera, cá amendoue sunt góle, le lovì de-olalta, încátu acele se sparsera, si cadiura pe padimentu in sute de bucâti.

Acest'a fu actulu finalu alu operatiunii sale, intocmai cá si candu la sfîrsitu unei piese musicale se bate dob'a cea mare.

Efectulu fu grandiosu.

Câti erau la mésa, toti si-implura pocalele, si scolandu-se in picioére strigara cu o gura si c'unu sufletu:

— Sè traiesci!

Elu inca si-implù pocalulu si ciocnindu cu ei, le dise cu unu aeru de triumfu:

— Asiá dara, cá sciú si eu ceva!

Acestu incidentu dadù apoi petrecerii o directiune si mai viala. Nici Pista nu mai erá seriosu. Efectulu vinului resfirà de pe fruntea lui norii de intristare. Uita tóte necesurile sale. Deveni si elu veselu, căci in aceste mominte erá fericitu.

Si pocalele se totu desiértau, buteliile góle se inmultureau, vioiciunea deviniá totu mai mare.

La inceputu vorbiá câte unulu, éra ceialti lu-ascultau. Mai apoi societatea se desfacù in dóue parti, si fia-care avea separatu pe oratorulu seu, pe care lu-ascultá. Inse vinulu veselesce si insufletesce; incetulu cu incetulu totu mai multi voiau sè vorbésca, deci se alesera doi cu doi si asiá conversau, fia-care parechia separatu. Dar nici ast'a nu durà multu timpu; numai decátu totu insulu simtiea, cá si dinsulu are ceva de comunicatu; apoi fia-care incepea sè vorbésca si nimene nu ascultá.

Si se facù unu chaosu mare.

Si findu cá nu se mai puteau intielege, unulu propuse cá sè incete de-a vorbí, si sè se apucea a cantá.

— Nu-mi pasa, — dise vestitulu advocatu, — inse numai frumosu.

— In armonia, — adause Pista.

— Da, da, — strigara mai multi.

— Dar cine sè incépa?

— Voiu incepe eu, — propuse Pista.

— Sè traiésca! — racnira mai multe voci ragusite.

— Incepe! — dise advocatulu.

— Dar ce?

— V'unu canteceu frumosu bechiareseu.

— Pré bine.

Si Pista intonà unulu din cele multe cantece de acestu soi, de cari o bogata literatur'a unгурéscă. Ceialalti incepura si ei a cantá toti care cum sciù. Si se produse o disarmonia din cele mai cumplite ce se potu intipui.

— Stati! — strigà advocatulu. Voi nu sciti cantá. Lasati-me sè cantu eu singuru!

— Eu nu te lasu! — respunse negustorulu bancrotatu.

Advocatulu se infurià, si rosiiu cá raculu racni:

— Tine-ti gur'a, omule, cá te lovescu in capu cu buteli'a acést'a.

— Pe mine?

— Pe tine.

— Mi-ar placé sè te vedu!

Si dreptu respunsu advocatulu si-aredicà man'a sè-lu tóce in capu.

Vedindu acésta miscare negustorulu bancrotatu, sarì iute in picioére, apucà scaunulu de sub sine sè-lu lovesca si elu.

La acést'a apoi toti sarira de pe scaune si se pusera intre cei doi certareti, sè impedece catastrofa eventuala.

— Aveti minte, — le dise Pista, — cá dóra nu sunteti beti!

Intr'aceste ceialalti desarmara pe cei doi infurati si pacea se restabilì.

— Dar lasati-me sè cantu! — incepù de nou advocatulu.

— Nu vreu! — sbierà contrariulu seu.

— Dar lasa-lu sè cante, — i dise Pista.

Si cuventulu lui avù efectu. Negustorulu se domoli. Éra advocatulu dise:

— Dar nimene sè nu cante!

— Bine, bine! — lu-asigurà Pista.

Si dupa aceste advocatulu incepù sè cante, dar indata la inceputu facù unu „gixer“ grozavu, încátu toti erupsera in hohote.

— Astadi n'ai norocu, — i dise Pista.

— Sè nu mai cantámu! — strigara unii.

— Sè ne jucámu de-a cartile! — disera altii.

— Sè ne jucámu!

— Bine. Ospetariule, dà-ni carti! — ordonà negustorulu bancrotatu. Am niste bani, vreu sè-i perdu.

— Mai bine i-ai fi datu creditoriloru tei, — observà advocatulu.

— Taci, — respunse negustorulu, — căci si ce am avutu tu i-ai mancatu.

Tocmai bine, cá se adusera cartile, căci cei doi maniosi éra si voira sè se bata. Inse zarirea cartiloru potoli furi'a ambiloru si i facù prieteni.

Numai decátu se si pusera toti éra si la mésa. Unulu luà in mana cartile si impartì. Renumitulu jocu „färbl“ se incepù.

Acest'a inse nu impedece pe jucatori d'a nu

implé pocalele dupa fia-care impartire si d'a nu le goli pana 'n fundu.

Astu-felu totu bendu si jocandu-se de a cartile, timpulu trecea iute, si nici nu observara, cà mediulu noptii a trecut.

Dar nici nu mai erau in stare. Vinulu ameti pe toti, încâtu abia se putura duce catra casa. Pista fu condusu de doi amici pana 'n usi'a locuintei sale, càci aceia — mai tari la beutura — nu putura lasá cá amiculu lorú sè patiesca ceva rusine pe cale.

Éta unde impinse desperatiunea pe Pista! Elu se affia in vârtejulu celu mai periculosu.

XI.

Dorulu miresei.

Abia se departa Aureliu din casa lui Albinescu, dupa acele momente candu elu descoperi Aurorei amorulu seu si candu dins'a prin o alusiune lu-facu sè pricépa, cà nu-lu refusa: éta cà Aurora se si apropiá de matusia sa si i impartesi secretulu celu mare, cà adeva Aureliu i-a declaratú amoru.

Dómn'a Albinescu, care de multu observá acésta intentiune a lui Aureliu, ascultá cu cea mai mare bucuria cuvintele ficei sale adoptive.

— Si ce i-ai respunsu tu? — intrebá apoi ea.

— Nimica, pentru cà chiar in momentul acelu ai intratu dta.

— Si ce ai voitu sè-i respondi?

Aurora tacu, ficsandu-si privirea in josu.

— Spune, fic'a mea!

— Nu sciu.

— Cum sè nu scii!?

— Pentru cà inca nu te-am intrebatu pe dta.

— Scump'a mea, in privinti'a acésta nu vorb'a mea decide. Tu simti, déca lu-iubesci séu ba?

— Dar déca dta nu te-ai invoit?

— Cum sè nu me invoiescu eu, déca tu lu-iubesci? Eu sum fôrte indestulita cu Aureliu, pentru cà dinsulu e unu tineru de omenia, sirguitoriu si cu stare buna.

— Dar óre tatic'a? — intrebá copil'a cu bucuria.

— Oh! elu nu are cuvinte de ajunsu, cà sè póta laudá meritele lui Aureliu.

— Ah! asiá dara eu sum fôrte fericita.

— Va sè dica lu-iubesci?

Copil'a, in locu de respunsu, alergá la matusi'a sa, ingenunchiá inaintea ei, si apucandu-i man'a, o sarutá ferbinte, si siopti incantata:

— Din totu sufletulu meu.

Dómn'a Albinescu puse ambele sale mani pe capulu ficei sale adoptive, si respunse:

— Dumnedieu santulu sè binecuvinte legatur'a vóstra!

Apoi o aredicá la sine si i sarutá fruntea cu in-tima iubire de mama.

Aurora erá deplinu fericita, càci vedea si pe matusia-sa indestulita cu Aureliu.

Nu mai lipseá decátu invoirea lui Albinescu. Dar si pe aceea o avea cá sigura, càci mam'a-i adoptiva i spuse, cà dinsulu va primí cu cea mai mare placere ofertulu de casatoriá a lui Aureliu.

Asiá dara ea vedea realisandu-se visulu ei celu mai frumosu. A avea sè fia acusi a aceluia, pe care atátu de adancu si atátu de de multu lu-iubiá!

De de multu! Tocmai din acelu momentu, in care pentru prima-óra lu-vediu. Si cum dins'a observá alipirea lui catra parinti'ei sei adoptivi, candu bagá de séma cà si dinsulu iubesc pe aceea pe cari dins'a i iubiá, si candu se convinse cà si dinsii lu-iubescu: Ea lu-considerá cá pe unu frate dulce si iubitoriu, care apartine familiei lorú.

Dar incetulu cu incetulu acésta iubire de sora se prefacu intr'unu amoru si mai sublimu. Iubirea de sora facu locu amorului de fecióra, care vede inaintea sa realisatu pe idealulu visuriloru sale. Fara sè scia chiar, ea lu-iubiá ferbinte si din totu sufletulu ei.

In internulu ei se facu o schimbare fôrte mare. Ceea ce mai de multu o incantá, nu-i mai facea placere. Florile nu mai aveau mirosu pentru ea, paserile nu-i mai cantau melodiosu; totulu i erá neinteresantu, candu dinsulu nu erá de fatia, càci totu pe elu lu-asteptá.

Si candu Aureliu viniá, finti'a ei indata tresariá de bucuria. Spiritulu ei melancolicu deviniá mai vialu. Fericirea intrá de nou in anim'a ei.

Si Aureliu viniá adese ori, mai alesu din momentulu in care si anim'a lui fu cucerita de aparinti'a acestei fecióre frumóse.

Dar elu totu-de-una se portá cu reserva mare fatia de ea. Cumpeni totu cuventulu ce-lu pronuncia in societatea ei. Si nici odata nu scapá vr'o vorba, care putea s'o autorizeze a crede, cà si dinsulu o iubesc. Dar acésta recéla fatiarita mai intariá amorulu ei. Cu câtu resistinti'a e mai mare, cu câtu o anima se cuceresc mai greu: cu atátu si amorulu câstigatu e mai pretiosu.

Asiá dara in sfrisitu maturisitu si astu-felu câstigatu amorulu lui, acelu i erá cu atátu mai indestulitoriu si fericitoriu.

Aurora petrecu dílele urmatórie in cea mai deplina multiamire. Erá vesela, cantá, s'idea, si tóta purtarea ei respirá fericire. Ea iubiá si erá iubita. Mare fericire este pentru o tinera copila, candu dins'a pentru prim'a-óra afla, cà este iubita.

Unu cugetu o inspirá nencetatu: amorulu lui. Unu doru avea: cà sè-lu revéda câtu mai curendu. O dorintia mai nutriá: cà sè nu sè desparta in veci de elu.

Dar realisarea acestei dorintie erá inca departe. Pana atunce trebuia sè tréca inca multu timpu, càci in viéti'a inamoratiloru si dóue trei luni inca au lungimea unui secolu.

Inse dorulu ei se realisá in curendu. Dupa acea di memorabila, Aureliu vini in curendu éra si la Pruneni. De asta-data elu descoperi si parintiloru amorulu seu, si ceru man'a Aurorei. Aceia si-au datu cu tóta placerea consimtiementulu lorú. Apoi logodn'a se serbá numai decátu, in linisce si fara sè se faca vr'o petrecere mai sgomotósa.

Acésta fu o adeverata serbare familiaria. Nici unu strainu nu luá parte, si astu-felu nu fu cine sè critice espressiunile de indestulire generala. Numai o amica nóua vini in mijloculu lorú, fericirea, dar acést'a ocupá loculu de frunte: anim'a tuturora.

Trecu si acestu actu de innalta importantia. Aureliu mai siediu o di si se departa éra si, lasandu pe iubitori'a-i mirésa cu dorulu seu.

Si dorulu acest'a erá mare, nemarginitu.

Ea numerá dílele, órele si minutele, de candu

dinsulu s'a departatu, si asteptá in totu momentulu rentórcerea lui.

Si erá fôrte impacienta. Abiá se departá dinsulu, a trei'a di dinsa lu-si asteptá sè vina éراس. Dar elu nu viniá. Auditi acolo, crudulu! A trei'a di dupa logodn'a lui elu nu vini a-si vedé éراس mirés'a!

Trecù si a patr'a di.

Dar elu totusi nu mai vini.

Impaciinti'a ei crescea in totu momentulu. Óre pentru ce nu vine? Are lucru? Dar ce lucru mai grabnicu si mai placutu póte sè aiba elu, decátu sè vina la ea? Séu dóra e bolnavu? La cugetulu acest'a se infórá. Dar se încercá a se mangaiá numai decátu, cà dinsulu dóra totusi nu e bolnavu, càci atunce ar fi insciintiatu-o pe ea.

A cincea di apoi si-perdiu si cea mai din urma schinteia de linisce. Fu cuprinsa de o durere strasnica. Acuma erá convinsa, cà dinsulu de siguru e bolnavu, càci la din contra n'ar fi parasitu-o atât'a timpu, ci ar vinitu s'o véda, sè-i sioptésca de amorulu seu si sè o fericésca.

— Oh! Numai de n'ar fi in ceva bóla periculósa! De ce nu potu sè fiu acolo langa elu, sè-lu grigescu, sè-i netediescu fruntea si sè-i alinu durerile cele mari! — esclamá ea.

Apoi ea se adressá catra mama-sa adoptiva. I descoperi temerea, cà fidantiatulu ei de siguru e bolnavu, dóra se afla chiar in gur'a mortii, si cà prin urmare ar fi bine, cà cine-va, „dóra tatuc'a“ sè mérga a-lu vedé.

Matusi'a sa surise cu dulcétia la aceste vorbe pline de ingrigire ale ficei sale, càci acele tóte respirau iubire adevérata. Celu-ce teme ceva, o si iubescce, càci numai iubirea e capabila de gelosia.

Apoi o sarutá cu dragu, si i díse sè nu se téma, cà Aureliu nu póte sè fia bolnavu, pentru cà parintele ei adoptivu numai alalta eri a fostu la elu si atunce l'a lasatu in sanatatea cea mai deplina, si i-a promisú cà va vini câtu mai curendu.

La acésta asigurare apoi si Aurora si-aliná durerile, se mangaiá. Credea si sperá, cà diu'a viitória i va aduce mirele doritu.

Dar in sedaru.

Aureliu nu vini nici in diu'a aceea.

Biét'a Aurora petrecù tóta diu'a in cea mai mare nelinisce. Se scolá desu de deminétia, cà pe candu va sosi mirele ei — sè fia gata; se imbracá frumosu, cà sè-i placa. Si toalet'a ei consumá timpu indelungatu, càci totu alegea colorile mai potrivite, le compunea si ér le descompunea, si nici un'a nu-i placea, càci se temea, cà nu va fi destulu de frumósa; dar ea doriá sè fia frumósa, fôrte frumósa. Nici odata, cà acuma. Càci voiá sè placa mirelui ei. Si in sfirsitu totusi fu imbracata. Acuma nu mai lipseá, decátu cà elu sè sosésca.

Apoi voi sè mérga in cuina, sè supraveghieze la facerea prandiului de adi, ma si-esprimá dorinti'a d'a face unu aluatu, despre care sciea, cà i place lui Aureliu. Ce falósa va fi ea atunce, déca va puté spune lui, cà dinsa a facutu aluatulu acest'a! Elu va mancá din ceea ce a pregatitu ea. De siguru va si laudá aluatulu! Ce fericita va fi ea atunce!

Inse matusi'a sa nu o lasá. A ceea ascultá suriindu manifestarea zelului mare alu ficei sale adoptive. O sarutá cu dragu si díse:

— Lasa, fíic'a mea, cà vei face de alta-data! A-

cuma ti-ai petá hainele! Du-te in laintru, cà voiu ingrigi eu de tóte!

— Dar, maica dulce, — respunse Aurora, — voiu cautá sè nu me mangescu. Me voiu pazí.

— Nu, scump'a mea! Acuma nu poti.

Aurora respectá multu mai adancu pe mama-sa, decátu sè fi încercatu a se opune mai departe. De si cu neplacere, se rentórsa dar in odaí'a sa.

Acolo mai antâiu se puse la mestuti'a ei de cosutu, cà timpulu sè-i tréca mai iute, si — sè tradámu acestu secretu alu animei sale inocente — cà mirele ei s'o gasésca la lucru. Pentru ce? Pentru cà si prin incidentulu acest'a sè-si câstige mai tare amorulu lui.

Tóte le facea numai din acestu motivu!

Inse zedarnica i fu vointi'a. Mesuti'a ei nu erá la ferést'a de catra strada, éra ea de câte ori audiea vr'o miscare de catra strada, totu-de-una sariá de la mésa si fugiá la ferésta sè védia, déca nu a sositu Aureliu?

Asiá dara lucrulu nu pré inaintá.

Vediendu si ea, cà nu face nici unu sporiu, pentru cà nici mintea nu-i statea acolo, puse lucrulu la o parte si sè duse a siedé in ferésta, cà de acolo in totu momentulu sè póta vedé cà cine vine?

Apoi déca Aureliu va zarí-o in ferésta, si dinsulu se va convinge cà a fostu asteptatu cu doru. Asiá dara o va iubi si mai tare.

Éراس pentru elu, pentru amorulu lui!

Si cum siede acolo cu ochii atintiti spre strada, la tóta zuruitor'a tresariá si se uitá afara. Ori ce miscare mica i atragea atentiunea, si fia-care i producea sperantia nóua, care inse indata si sborá in ventu, càci mirele multu doritu totu nu viniá.

In urma apoi, urindu-i-se a se totu scolá, deschise ferést'a si se aplecá pe ea in afara, cà astu-felu sè zaresca si mai de graba ori ce carutia s'ar ivi pe strada.

Si vinira multe. A fostu chiar tērgu in orasiulu vecinu, si ómenii se rentorceau de acolo. Inse Aureliu nu siedeá nici intr'una din acele.

Erá grozavu!

Si fara cà sè scia, dóne lacrimi riurira din ochii ei. Unu simtiu fôrte durerosu cuprinse pe biét'a copilá. Amorulu ei nemarginitu i inspirá o multime de idei infricosiate. Erá desperata.

Aureliu a promisú alalta eri lui Albinescu, cà va vini. De ce nu vine dara? Ce cauza a pututu sè intrevina? Are lucru? E bolnavu? Séu dóra nu o mai iubescce?

La cugetulu acest'a ea se cutremurá. Ochii ei se paingenara. Par cà nu mai sciea de sine nimica. Ceriulu si pamentulu se intorcea cu ea. Erá fôrte nefericita.

Si la momentu míi de idei negre trecura prin mintea ei. Ah! de siguru elu nu o mai iubescce, a uitatu-o de totu; pentru cà acolo la orasiu, in capital'a comitatului sunt multe dame frumóse, mai incantátorie decátu ea, cari potu sè-lu farmece mai adancu.

Elu iubescce pe alt'a, de ea nici nu mai voiesce sè scia, éta caus'a pentru care n'a vinitu!

Si nici nu va vini. I va tramite numai anelulu de credintia. Si atunci, atunci...

Ea nu va mai puté sè traiésca.

Decátu fara elu, mai bine mórtá!

Intr'aceste nici nu observă, că lacrimile i inundă fati'a și că încep a plange durerosu.

Si plangea amaru . . .

Si tóta nóptea nu încetă.

Deminéti'a pe candu se scolă și se imbracă, o trasura intră în curtea lui Albinescu. Aurora sari la ferésta. Se uită afara. Unu tineru tocmai în momentulu acel'a sari din trasura. Erá Aureliu.

Auror'a par că ar fi vediutu raiulu, tresari de fericire. Nu dise nici o vorba, căci nu fu capabila a graí. Alergă iute afara, că se întimpine pe mirele seu.

Acel'a intră tocmai în antisiambra. Vediendu-si mirés'a alergandu cu atât'a bucuri'a spre întimpinarea lui, stete locului spre a se delectă unu momentu în acésta aparintia petrundiatória.

Si Auror'a se apropia de elu, lu-sarută cu focu, si lu-intrebă cu iubire intima :

— Dar pentru ce n'ai vinitu de atât'a timpu ? Unde ai fostu pan'acuma ?

Aureliu i sarută man'a cu caldura și se escusă, că numai niste afaceri fórté grabnice lu-oprirea d'a nu-si puté impliní acésta datoría si dorintia pré placuta.

Si Aurora se impacă. Ingrigirile ei disparura. Erá fericita érași, căci éta dorulu ei se impliní. Mirele ei se aflá acuma la ea.

Parintii ei inca impartesira acésta bucuri'a. Si astu-felu tóta famili'a erá deplinu fericita.

Éra noi vomu spune în capitlulu urmatoriu, că ce lucru grabnicu a avutu Aureliu, care l'a impeditu de n'a pututu vini atât'a timpu la iubit'a lui mirés'a, care cu atât'a doru l'a asteptu, si la care cu asiá mare doru doria se mérga.

XII.

Resbunarea lui Aureliu.

Evenimentele se desvoltau cu repediune.

Noi inca le vomu însemná numai pe scurtu, căci istori'a nóstra se apropia de fine.

Cimbrudanu, Bumbescu și toti semenii loru în sedaru umblara a face poclone pe rónđu la Aureliu. În locu de a-i iertá, dinsulu se superá si mai tare pe ei, pentru că ei nu se multiamira a se escusá pe sine, ci fia-care — gândidu că-si va face merite — mai vini se acuse pe ceialalti.

Fideli caracterului loru depravatu, inca si inaintea lui si-continuara rolulu loru de denuciantii.

Pentru acést'a elu i urí si mai tare, si decise cu totu adinsulu se faca pasii pe calea legii pentru pedepsirea loru esemplara.

Avendu tóte documintele a mana, prin cari se putea dovedí crim'a loru, elu intentá tuturora unu processu criminalu pentru delatiune falsa.

Dupa ce actele fure predate la tribunalu, scirea despre acestu processu se lati iute prin totu comitatulu. Si toti căti audira de elu, i facura felurite comentarie. Unii laudau actulu lui Aureliu, altii inse lu-reprobau, dicéndu că acel'a a fostu dictatu numai de resbunare.

Ceia erau amicii, acestia — dusmanii lui. Ómenii cam asiá judeca faptele altora, dupa cum stau în relatiune buna seu rea cu respectivii.

Aceia asteptau cu doru diu'a resbunării, în care caracterele slabe voru fi pedepsite si poltroneri'a morala — care ruinéza natiunile — si-va luá resplat'a

meritata; ér acestia se 'ncercau prin tóte mijlócele a impeditu acestu processu seu celu putinu a reduce pedepsile, încátu ar fi cu putintia.

Mersu-au acestia toti la Aureliu, rugatu-l'au a retrage acus'a, promitiendu-i felurite favoruri. Dar insedaru! Elu respinse tóte, căci nu-i trebuíu alta recompensa decátu liniscirea consciintiei sale.

Rugatu-l'au apoi, că celu putinu se modereze la pertractarea finala punctele sale de acusatune. Dar si aceste încercări remasera zedarnice.

Si candu nici aceste nu avura resultatulu doritu, prietenii acusatiloru recusera la alte mijlóce. Ei apucara se-lu amenintie.

Mai antáiú vini baronulu Héthalmy, presiedintele „democratiloru celoru mai liberali,“ si lu-invità în numele democratiei, că unu democrat se ierte pe altulu, căci la din contra aru ride în pumni aristocratii, pe cari si dinsulu i uresce din totu sufletulu.

Inse Aureliu respunse, că tocmai principiulu democratiei pretinde că toti peccatosii se-si iee resplat'a, că virtutea se se premieze, éra peccatulu se se pedepséca.

La ast'a baronulu i dise, că déca nu-lu va ascultá, lu-voru sterge din sirulu democratiloru; Aureliu inse respunse, că i va paré fórté reu d'a nu mai puté figurá în acésta compani'a onorabila; inse chiar si în fati'a acestei perderi cumplite, este silitu a-si sustiné acus'a.

Apoi vini avocatulu Pörös Gábor, care se încercá a-lu capacítá prin vorbe colegiale. Se se lase de acestu processu, că nu va avé nici unu glosu de elu, ci numai si-va câstigá neplaceri.

Si candu Aureliu în butulu tuturorulu acelora i declará a nu retrage acus'a, acela i respunse cu emfaza :

— E bine, amice. Déca n'ai voitu se primesci svatulu unui colegu mai betranu si mai esertu, te vei caí acusi, déca vei vedé urmările! Ti-declaru, că voiu primí aperarea acusatiloru si în pledoriulu meu voiu desvoltá motivulu care te-a condusu la intentarea acestui processu. Voiu dice, că în caus'a acésta politic'a jóca rolulu de frunte; că i-ai acusatu pentru că dinsii sunt niste patrioti buni, si nu niste dacoromanisti de categori'a dtale. Si dta vei fi nimicitu.

— Me voiu considerá fericitu, de cumva voiu avé rar'a ocaziune de o pledá fatia de dta, una dintre celebritátile biroului nostru, pe care eu pan'acuma numai din nume am avutu onóre se te cunosc, căci în timpulu din urma n'ai pré dusu processe, de siguru numai pentru că n'ai voitu.

— Da, da, — respunse Pörös, care se facú, că nu intielege alusiunea satirica a lui Aureliu.

Elu în adeveru nu pré ducea processe, inse nu pentru că nu voia, ci pentru că toti clientii lui lu-parasira si se dusera la Aureliu, éra altii nooi nu mai vinira.

— Incátu pentru observatiunea de patrioti buni si de daco-romanisti, — continuá Aureliu, — eu gândescu că afacerea acést'a nu privesce de felu unu processu criminalu. Patriotu bunu seu reu cine-va, déca a comisu o crima, trebuie pedepsitu. Ér ceea ce privesce clasificarea principiului meu, iérta-me se-ti spunu, că eu totu-de-una am fostu unu omu simplu si nici odata n'am aspiratu se am onórea, că în materia de patrotismu, se fiu invetiachelulu ómeniloru pe cari i aperi dta cu atât'a entusiasmu.

(Va urmá.)

S A L O N U :

Calindarulul septemanei.

Duminică 14-a după Rusalii, Evang. Mateiu Cap. 22 st. 2—14.

Dumin.	29 10	(†) Tacerea Cad. Sf. Ioan Botez.
Luni	30 11	Sf. Alesandru Arch. Constant.
Marti	31 12	Pun. sf. biriu alu Maicii Domn. ©
Mercuri	1 13	† Cuv. Par. Simeon Stilpniculu.
Joi	2 14	Sf. Mart. Ma mant.
Vineri	3 15	Sf. Ierom. Antim episc. Nicom.
Samb.	4 16	Sf. Ierom. Vavila si Prof. Moise.

Victim'a unei sarutari.

Cunosceti istoria colonelului Baker. Acestu englesu mai anu a caletoritu pe calea ferata. Iubitoriu de secsulu frumosu, ce este dinsulu, a alesu unu cupeu, unde se aiba ocaziune a petrece timpulu bine, conversandu cu o dama frumoasa si delectandu-se in graciile acesteia. In cupeu siede a dama tinera, miss Kate Dickinson, singurica singurea. Bucuri'a colonelului era mare, caci acesta singuretate i promitea o petrecere si mai mare.

Elu se sui in cupeu. Incepua a conversa. In curandu inse graciile junei companione intr'atata luentusiasmara, incatu dinsulu si-permise a furá o sarutare.

Domnisiór'a fu indignata. Intenta processu colonelului pentru acestu atentatu necavalerescu. Lu-si castiga. Elu fu condamnatu la plata si la arestu.

Pe timpulu acel'a processulu acest'a facu mare sensatiune, si s'a luat notitia despre elu si in colonele acesteia foi.

E bine, colonelulu fu pedepsitu dara aspru pentru acesta sarutare. Va se dica, elu a suferitu.

Atata inse nu fu de ajunsu.

Diarele englezesci ni aducu impartesiri noue despre neplacerile, pe cari dinsulu si acuma trebuie se le suferu — totu pentru acea sarutare.

Dilele trecute colonelulu Baker fu liberatu si — spre a evita insultele publice — pleca la Constantinopole. Acesta caletoria i-a produsu neplacerile.

Voindu se se padiésca de ori ce atingere cu omenii, dinsulu si-inchiria unu cupeu intregu pe trenulu ce duce din Londra la Duvru. Si facendu acesta se simtiea liniscitu, ca a delaturatu ori ce temeiu pentru unu pretestu de acusatune.

Dar insedaru. Nenorocirea lu-urmaru si aice. Inchiriandu unu cupeu intregu, elu se simtiea stapanu vointiei sale. Deci, fiindu ostenitu, se facu comodu si se culca se dorma. Dar abia adormi, unu sgomotu ludestepta din somnu. O dama, nesciindu ca cupeulu acel'a e ocupatu, se urca in elu, si vedindu pe colonelulu in costum de nopte, scose unu tipetu de indignatiune. Acest'a fu sgomofulu.

Vini siefulu statiunii. Acel'a spuse damei, ca cupeulu acel'a e inchiriatu. Dar recunoscendu pe colonelulu, nu se putu rabda se nu-i adreseze aceste cuvinte :

— Destulu de uritu, ca n'ai profitatu de esperinti'a ce ai facutu! E bine, vei fi pazitu in totu timpulu caletoriei dtale.

Colonelulu voi se respunda, se se escuse. Insedaru. Nu fu ascultatu.

Unulu din publicu esclama :

— Bine, ca acestu omu necorigibilu va parasu patri'a nostra!

Pe vaporu se amesteca si dinsulu intre omeni. Dar unu betranu i adresa rugarea se-lu lasa a siede in loculu lui.

— Cu tota placerea, — response colonelulu, — dar pentru ce?

— Pentru ca eu caletorescu cu fic'a mea. Si vedi bine, ca dupa purtarea dtale pe calea ferata cu domnisiór'a Dickinson, vreu se fiu langa fic'a mea.

Colonelulu se supera si response maniosu :

— Dar eu nu te lasu in loculu meu.

— Cu atatu mai reu, — dise caletoriulu.

Apoi adresa ficei sale aceste vorbe :

— Scump'a mea copila, vino langa mine! Nu voiescu se stai langa colonelulu Baker.

— Colonelulu Baker! — striga fet'a spariata, si arunca o cautatura pe de-a furisiulu spre elu.

La audiulu acestui nume toti caletorii si-fisara privirile spre colonelulu. Si mai alesu damele voira se vedea pe renu nitulu jefuitoriu de sarutare.

Elu se necasi. Merse la capitanu si ceru unu cabinu separatu si doi omeni cari se-lu padiésca. I se acorda.

Sosindu la Calais, unulu dintre pazitori i dise :

— A! domnule colonelu! Cate neplaceri amu avutu! Multi au vinitu se te veda, si voiau se intre cu sil'a. Mai alesu femeile! . . .

Pe calea ferata de la Calais pana la Paris, elu se ascuse intr'unu coltiu alu vagonului. Nici acolo nu remase neobservatu, cu tote ca era intunerecu.

Unu caletoriu i dise :

— Insedar vrei se te pitulesci! Deca n'ai ave ce se ascundi, n'ai fugi de lumina.

La Paris elu se simti mai usioru. De acolo inse pana la Neapolea caletori cu o juna parchia, care tocmai atunce se afla in lun'a de miere.

Sosindu la Neapolea barbatulu i dise :

— Mi-place a crede, domnule, ca acesta caletoria a dtale nu e numai unu pretestu.

— Da.

— Mi-pare bine.

Apoi barbatulu se adresa catra soci'a sa :

— Vina draga! Unii omeni sunt forte cutezatori si nu respecta nimica . . . Da ce-i? Tu te 'ntorci catra elu se-lu privesci! . . .

In sfirsitu elu sosi la Constantinopole. Acolo povesti unui prietenu, catu a suferitu pentru o sarutare.

— Te compatimescu, — response acel'a. Ai devinitu in adeveru victim'a unei sarutari. La noi in orientu n'ai fi patitu-o asiá de reu!

Figaro.

B o m b ó n e.

— Dar dta ce vei tramite la espositiune?

— Saraci'a mea. Sciu ca nu este ca aceea.

*

Criticulu : Eu te-am criticatu pe dta cá pe actoru de multe ori fórte nefavorabilu. Dar in reprezentatiunea de adi m'am convinsu, cá câte odata interpreti bine rolu dtale.

Actorulu : Vedi asiá! Dta m'ai crediutu unu actoru reu, eu pe dta unu criticu bunu. In fine ne po-meniramu, cá amendoi ne-amu insielatu.

*

Curtenitoriulu : Nu gândi, domnisióra, cá eu sum atátu de prostu, precum se pare.

Domnisiór'a : Ar si fi pré grozavu!

—•••—

CE E NOU?

Érasi sultanu nou! Abiá fu detronatu si apoi omoritu sultanulu Abdul-Aziz, si éta cá si urmatoriulu lui — Murad V inca e detronatu. S'a constatatú adeca, cumca acest'a sufere de o bóla incurabila, cá e nebulu cu deseversire; deci consiliulu ministerialu s'a adunatu la 31 augustu, si detronandu pe fostulu sultanu Murad V, a proclamatú in locul lui pe frateseu Abdul Hamid. Sultanulu nou a si intratu in palatu, facându-se ceromonie indatinata.

Pentru Romanii fugiti din Serbi'a in Romani'a. Laudabilulu esemplu alu dlui D. Anghelu d'a oferit gratis Romaniloru fugiti din Serbi'a in Romania — pamentu, a gasitu unu imitatoriu in dlu St. Sibleanu. Dsa — precum cetimu in „Romanulu“ — a dressatu ministrulu de interne o petitiune, in care luróga a propune din parte-i acelu nenorociti conationali pamentu si alte avantage, pentru o suta de familie, spre a se asedia in Romani'a.

Siguritatea publica in Biharia. La 22 l. tr. cine-va a impuscatu prin ferésta spre notariulu comunalu din Hidisielu Dimitrie Popu, tocmai candu ace-l'a voi sè cineze. Glontiulu i-a ranitu umerulu. — La Rabagani s'a aprinsu casa comissariulu de siguritate. — In nóptea spre 23 l. tr. niste factori de rele au furatu de la dlu Petru Mihutiú preotu in Nogiridu tóte vestmintele ce a avutu pentru sine si soci'a sa in o odaia catra strada, precum si alte lucruri ce a avutu acolo.

Jidovii vreu sè-si faca tíera. Diuariulu jidovescu „Hamagis“ publica o epistola din Londra, care anuncia, cá guvernulu turcescu a oferitu numerosiloru sei creditori jidovi din Angli'a o parte a Palestinei, cá acolo sè-si fondeze o tíera nóua. Jidovii spera, cá cu invoirea puteriloru mari, tégulu se va puté face. Dieu bine ar fi!

Deputatulu Nicolau Ujfalusy fu numitu comite supremu in comitatulu Carasiu, in locul dlui Georgiu Ivascovicu dimissiuatu.

O biéta féta din Pesta nóua a recursu la imperatulu cá sè lasa pe amantulu ei a casa din catania. Pana candu elu érá a casa, o ajutorá; ér acuma traiesce in miseria mare dimpreuna cu mama-sa. Apoi adause, cá numele ei este Iosefa, éra alu amantulu Franiscu; deci la olalta sunt Franciscu Iosifu. Adeca tocmai numele imperatului. Chiar si din motivulu acest'a trebue sè aiba mila de ea. S'a ordonatú investigatiune.

Adeverat'a sabia a lui Osman nu se afla la moschea lui Eyoub, ci apartíne marelui duce Constantinu, care se aflá dilele trecute la Paris. Acésta arma érá incredintiata gardei ieniceriloru. Dupa ma-

celulu acestei trupe, betranulu aga, care érá conservatorulu sabiei, isbutindu a scapá, luá cu sine acésta arma pretiósá. Elu se ascunse in Asia-mica, si avendu trebuintia de bani, vendú mai antáiu una câte una pietrele pretiósé cu cari érá impodobitu manerulu; in fine fu silitu sè vendia chiar sabi'a. Unu Rusu o cumperá si o darú marelui duce. Sabi'a e recurbata si pe lama se afla numele lui Osman. Sabi'a pe care trebue s'o incinga Murad V, nu e dar de cátu o copia, mai multu séu mai putinu esacta, a armei originale. (Rm.)

Biserica si scóla.

Anulu scolaru la tóte institutetele de invetiamentu din Ungari'a si Transilvani'a s'a inceputu la 1 septemvre.

Din Beiusiu ni se scrie, cá la gimnasiulu de acolo posturile de professori, devenite vacante prin mórtea lui Stefanu Nagy si promovarea la alte posturi a doi individi, s'au suplinitu cu dnii Ioanu Clintocu fostu actuariu diecesanu in Oradea-mare, si Georgiu Sfurlé si Severu Marcusiu ambii teologi absoluti de Oradea-mare.

Dlu Alesandru Beldimau, studentu in dreptu la Berlin, precum cetimu in „Timpulu“, a obtínutu premiulu antáiu cu medalia de auru pentru o Disertatiune in materia de dreptu.

Scólele din Blasiu. Din „program'a gimnasiulu superioru, a preparandiei si a normei gr. c. romane din Blasiu pe anulu scolicu 1875/6“ scótemu urmatoriéle date: gimnasiulu cu 8 clase are 12 professori pentru obiectele ordinare si 4 pentru cele extraordinare, numerulu scolariloru a fostu 274, dintre cari 270 Romani; preparand'ia are 2 professori pentru obiectele ordinare si 5 pentru cele extraordinare, numerulu preparandiloru a fostu 20; scól'a normala are 3 professori, numerulu scolariloru a fostu 187. Directoru la tóte trei institutetele este dlu canonicu Ioanu Antonelli, care si la inceputulu acestei „programme“ are o disertatiune intitulata: „Spicuri din istori'a literaturei latine.“ Biblioteca gimasiála are 2329 de opuri in 2682 tomuri si 1272 brosiure. Museulu fisicu numera aprópe 200 de piese. In Blasiu mai este si cursu teologicu, la care au fostu 58, si scóla pentru fetitie, unde numerulu eleveloru a fostu 43.

Societati si institute.

Societatea pentru fondu de teatru romanu. va tiné adunarea sa generala de estu-timpu la Lugosiu, in 23 si 24 septemvre c. n. Program'a s'a publicatu in nr. 33 alu foii nóstre. De asta-data trebue sè coregemu o gresiéla de tipariu ivita in nrulu trecutú in acésta rubrica, si respective sè adaugemu cá restulu de 50 fl. — nespecificati in nrulu trecutú — din actiunea de 200 fl. depusa de dlu V. Babesiu in cass'a Societáti, este a se considerá ca taxa de membru ordinariu pentru ffulu seu dlu Aurelie Babesiu.

Congressulu internatiunалу statisiicu. Joi, 31 aug. se intrunira aci in Bpesta membrii acestui congressu intr'a IX. sesiune; in acest'a di se tñú o siedintia pre-alabile in carea delegatii oficiali presentara reportele despre lucràrile din tierete loru in decursulu periodulu trecutú de patru ani, 1872—1876. Vineri, 1 sept. se deschise sesiunea cu multa pompa si se constituí congressulu. De atunci se lucra nainte de amédi in sectiunii, ér dupa amédi se facu la escursiuni in jurulu Bpestei. Mercuri, 6 sept. fu a dóu'a siedintia publica in carea unele sectiunii si-presentara

reportele ce se primira; joi membrii congressului intrerprinsera o excursiune la Aradu, Bocsia, Resitia si apoi peste Segedinu. In septeman'a viitoria va fi sediti'a de inchiaiare.

Romania e reprezentata prin dlu *Ales. Pencovici*, care fu proclamatu de v.-presiedinte a congressului.

Congressulu internationalu antropologicu si pentru archeologi'a pre-istorica, inca e intrunicu acù aici in Bpesta. Seditiiele acestuia se deschisera la 4 l. c. Romania e reprezentata prin dlu *Const. Es-sarcu*, fostu agente diplomaticu la Roma.

Literatura.

Dlu dr. Grigoriu Silasi, professoru de limb'a si literatur'a romana la universitatea din Clusiu, ni-a tramisu unu studiu interessantu a supra poesiei populare romane. Acest'a fu cetitu de catra autorulu seu in adunarea de la Sibiu a Asociatiunii transilvane. Incepemu sè publicàmu in nrulu presinte acèsta lucrare pretiòsa si o recomandàmu atentiunii cetititorulu nostri. Speràm a putè salutà de acuma inainte intre colaboratorii nostri si pe acestu barbatu erudit, care ocupa cu atât'a demnitate catedr'a sa.

Din „Buletinulu Societãtii geografice romane“ a aparutu si a 6-a brosiura, pe lun'a lui juniu a. c. Acèsta brosiura contine processle verbale ale consiliulu de administratie in 1875, si lucràrile adunãrii generale din februarie a. c. Apoi conferinti'a dlui colonel Georgie Slaniceanu a supra unei geografii a tierii romanesci, compuse de dsa.

Din „Contess'a de Monte-Christo“, romanu de I. du Boys, tradusu in romanesc de Iosifu Kohl, a aparutu la Bucuresci a sieptea brosiura. N'amu vedutu inca nici un'a din ele.

„Romanulu“ si-a depusu larv'a intitulata: „Unulu pentru altulu“, si acuma éراسi intra la noi sub adevèrulu seu nume.

Dsiór'a Maria Nicolescu, a carei lira a ineztratu cu o poesia frumòsa nrulu 14 alu foi nòstre de estu-timpu, a avutu amabilitatea a ne suprinde cu o poesia si cu unu articulu in prosa, carora vomu grabi a le dá locu in nrii viitori.

„Revist'a literara si sciintifica“ — din care noi nu vediuramu nici unu numeru — dupa existintia de patru luni, a si incetatu. Redactorii ei au trecutu la „Revist'a Contimporana“, si din caus'a acèsta din 1 augustu acèsta publicatiune a aparutu sub titlulu: „Revista contimporana literara si sciintifica.“

Scrierile lui Edgard Quinet voru esi acusi in o editiune completa, càci unu comitetu de mai multi barbati escelinti ai Franciei ingrigesce de publicarea loru. In acèsta culegere se va aflà si memorabil'a sa lucrare „Romanii“, prin care marele filo-romanu a atrasu atentiunea lumei civilizate a supra Romaniloru, descriindu-ne cu adevèrata iubire.

Stroussberg, renumitul intreprindietoriu de cai ferate, care si acuma se afla in arestu de inchisitiune, va publicà memoarele sale. Cartea voluminòsa se afla sub tipariu si va purtá titlulu: „Stroussberg, activitatea lui, povestita de elu insu-si.“

Istori'a nntionala pentru poporu séu némulu, sap'a, arm'a, cas'a si mintea Romaniloru prin tóte timpurile si locurile, de Georgiu Radu Melidon, se

afla de vendiare la tóte librariile din Bucuresci cu pretiulu de 1 leu.

T e a t r u.

Unu nou teatru. La Londra se construesce unu nou teatru destinatu pentru opera, si care trebe sè fia termiatu pana in Apriliu viitoru candu se va deschide stagiunea. Lucràrile au ajunsu deja la inaltimea lojeloru din primulu etagiu, si se spera cà inveltórea va fi asediata prin Noembriu. Temeliele au fostu sapate pana la o adèncime de 48 picidre de de subtulu nivelulu Tamisei. Scen'a are o largime de 100 picidre si o lungime de 80. Cheltuelile acestui edificiu maretu se urca apròpe la 300,000 lire sterlinge, (7,500,000 franci), cheltueli in cari intra si infrumusetiàrile si podòbele.

Industria si comerciu.

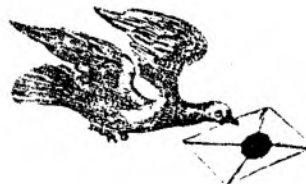
La espositiunea din Philadelphia in 28 aug. s'a escatu unu focu gròzavu, care a facutu pagube mari, mai alesu in despartimentulu francesu, germanu si belgianu.

Calea ferata de la Timisióra pana la Caransebesiu se va deschide la 15 octomvre.

Suvenirea mortiloru.

Alesandru Lazarescu. Una din penele cele mai elegante si totu-d'odata mai intiepatóre ale literaturii nòstre, acela care sub pseudonimulu de „Laertiu“ a publicatu atâte critice, in care virulentia stilulu erá atátu de bine impodobita si stimperata de stralucirea forme; Alesandru Lazarescu care la teatru, in drame si comedii, in diaristica, in barou si in Camer'a legiuitóre a avutu unu locu, unde pe rëndu s'a facutu cunoscutu, a ajunsu tineru inca — ni-se pare patu-dieci si cinci de ani — la capetulu carierei sale. O neinduplecata suferintia, agravata d'o recèla in caletori'a sa la baiele de la Kissingen, l'a rapitu in 31 juliu familiei si numeròseloru sale ocupatiuni, carora se consacrá c'o rara activitate. (Rm.)

Post'a Redactiunii.

Dlu dr. Gr. S. in Clusiu. V'am raspunsu in epistola privata.

Dlu V. R. B. in Bistritia. Amu totu asteptatu implinirea promisiunii. Nu este inca gata novela aceea?

Dlu E. A. in Romanu. Nu aveti nimica nou? Amu primu buerosu càte o scrisóre despre victi'a sociala de pe acolo

Dlu F. R. in Lugosiu. Se pòte, dèca vrei. Pretiulu pe timpulu acel'a e 3 fl. 50 cr. Promissele voru fi bine primite.

Biserica-Alba. Nu te mania, càci nu te putem ascultá. De-ai fi redactoru si dta ai face asiá.

B. „Unu visu.“ E frumosiclu, si tocmai de aceea credemu, cà mai tardu ni veti tramite altele mai reusite.

Dlu N. M. in Oradea-mare. Multiamita, de si unele au sositu tardu. In viitoriu mai curendu.

Proprietariu, redactoru respundietoriu si editoriu: IOSIFU VULCANU.